

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ УСНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

УДК: 378.169.14+371.3+420

Бершадська Н.С.

У статті розглядаються методичні рекомендації щодо формування англomовної усної дискурсивної компетенції. Автор розкриває особливості навчання англomовної дискурсивної компетенції з урахуванням його методично релевантних характеристик.

Ключові слова: англomовна усна дискурсивна компетенція, дискурсивні навички і вміння, дискурсивні маркери.

Н.С. Бершадська

В статье рассматриваются методические рекомендации по формированию англоязычной устной дискурсивной компетенции. Автор раскрывает особенности обучения англоязычной дискурсивной компетенции с учётом его методически релевантных характеристик.

Ключевые слова: англоязычная устная дискурсивная компетенция, дискурсивные навыки и умения, дискурсивные маркеры.

N. Bershadskaya

The article reveals the methodological recommendations of English oral discourse competence formation. The author reveals specific features of English discourse competence studying considering its methodologically relevant characteristics.

Key words: English oral discourse competence, discourse skills and abilities, discourse markers.

Теоретичне та експериментальне дослідження проблеми формування англomовної усної дискурсивної компетенції (ФАУДК) у студентів мовних спеціальностей дозволяє сформуванати методичні рекомендації щодо його формування.

Практичною метою ФАУДК у студентів мовних спеціальностей є: обізнаність студентів з основними поняттями дискурсу, ситуаціями їх вживання, лінгвістичними та екстралінгвістичними компонентами дискурсу, національно-культурними особливостями англomовного дидактичного дискурсу; формування вміння розпізнавати і вживати дискурсивні маркери в реальних комунікативних ситуаціях; моделювання реальних комунікативних ситуацій дидактичного типу дискурсу; мовностилістичне оформлення дидактичного дискурсу; сприймання та відтворювання цілісних дидактичних дискурсів з урахуванням комунікативного наміру і параметрів комунікативної ситуації; систематизація та об'єднання всіх знань стосовно англomовного дидактичного дискурсу та англomовної ДК.

Дискурсивна компетенція є складним багатокомпонентним явищем, яке інтегрує в собі значний комплекс знань, умінь і навичок. Дискурсивні вміння

— це вміння: 1) будувати висловлювання відповідно до певних лексичних, граматичних, стилістичних, композиційних правил; 2) поєднувати окремі речення у зв'язні усні уривки дискурсу, використовуючи для цього різні синтаксичні і семантичні засоби когезії; 3) аналізувати ситуацію спілкування та її компоненти; 4) враховувати контекст комунікативної взаємодії; 5) проектувати спілкування, визначаючи модель побудови дискурсу і мовні засоби її реалізації; 6) інтерпретувати дискурс у відповідності з комунікативною ситуацією; 7) структурувати дискурс відповідно до особливостей функціонально-стилю і жанрової форми; 8) регулювати загальну модальність дискурсу; 9) виділяти лінгвістичні та екстралінгвістичні параметри дискурсу; 10) встановлювати й усвідомлювати зв'язок мовних засобів з екстралінгвістичними аспектами комунікації.

Англомовна усна дискурсивна компетенція студентів мовних спеціальностей — це здатність мовної особистості будувати, сприймати та інтерпретувати цілісні монологічні та діалогічні усні дискурси англійською мовою відповідно до комунікативного наміру в межах професійного педагогічного спілкування з урахуванням специфіки їх семантико-прагматичної і граматичної організації на макро- і мікрорівнях та взаємозв'язку екстралінгвістичних і лінгвістичних факторів. Відтак, зміст формування ДК студентів мовних спеціальностей передбачає набуття студентами знань про особливості дискурсивних явищ у своїй галузі, формування у студентів дискурсивних умінь англійською мовою, а також самостійну роботу майбутніх учителів у процесі формування в них АУДК.

Формування АУДК у студентів мовних спеціальностей рекомендується здійснювати на основі спеціально розробленої системи вправ, яка містить: вправи, спрямовані на формування лінгвокомунікативного мінімуму студентів, та формування навичок і вмінь сприйняття й здійснення комунікативних дій; вправи, спрямовані на формування дискурсивних умінь; вправи, спрямовані на закріплення та вдосконалення дискурсивних умінь. Кожна з означених груп вправ включає вправи певних типів. Так, до першої групи вправ входять некомунікативні, умовно-комунікативні, рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, індивідуальні, парні та групові типи вправ, а також лінгвістичні і реконструктивні види вправ. Завдання включають: введення мовних, мовленнєвих, термінологічних одиниць та дискурсивних маркерів дидактичного типу дискурсу; розпізнавання/відбирання мовних/мовленнєвих одиниць і дискурсивних маркерів дидактичного дискурсу відповідно до комунікативної ситуації; формування навичок вживання нових мовних/мовленнєвих одиниць і дискурсивних маркерів у комунікативних ситуаціях монологічного/діалогічного характеру; сприймання й відтворювання комунікативних ситуацій з вивченими мовними/мовленнєвими одиницями; реконструювання дискурсу за допомогою вивчених мовних/мовленнєвих одиниць: розширювання/звужування; розуміння адресованого співрозмовником висловлювання і відреагування, дотримуючись правил дидактичного дискурсу. Друга група вправ включає умовно-комунікативні, комунікативні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, індивідуальні, парні та групові типи вправ; реконструктивні, аналітичні, креативно-конструктивні види вправ. Завдання включають: аналізу-

вання комунікативних ситуацій і планування свого вислову відповідно до обраної стратегії; відбирання найбільш відповідного мовленнєвого жанру залежно від комунікативної мети; виокремлювання необхідної інформації із тексту і презентування її як міні-дискурсу; інтерпретування усних дискурсів відповідно до комунікативного наміру мовця; інтегрування окремих частин дискурсу в єдине ціле; організування зв'язної послідовності речень у міні-дискурсе за допомогою мовних засобів когезії; відтворення міні-дискурсу з опорою на початок/закінчення висловлювання; реалізацію структурно-композиційного оформлення монологічного/діалогічного дискурсу; моделювання реальних комунікативних ситуацій дидактичного дискурсу; створення своїх міні-дискурсів монологічного/діалогічного характеру; реалізацію мовленнєвої тактики у нових ситуаціях; реалізування комунікативної інтенції на рівні мовленнєвої дії. Третя група складається з комунікативних, продуктивних, індивідуальних, парних та групових типів вправ; креативно-конструктивних видів вправ. Завдання включають: самостійне створення цілісного дидактичного дискурсу; оперування відповідним типом дискурсу в мовленнєвій діяльності; ініціативне продукування англомовного дидактичного дискурсу; створення реальних дискурсів, працюючи в режимі on-line.

Вищезазначену систему вправ рекомендуємо реалізувати в процесі формування АУДК у студентів мовних спеціальностей, який повинен обіймати три взаємопов'язані етапи (когнітивно-збагачувальний, репродуктивно-комунікативний та конструктивно-творчий), що розраховані на проведення впродовж третього року навчання.

Процес формування ДК у студентів мовних спеціальностей передбачає обов'язкову самостійну роботу студентів, спрямовану на самостійне, позааудиторне оволодіння навичками вживання дискурсивних одиниць у професійному педагогічному англомовному спілкуванні, проведення проектної роботи, відеопрезентацій, on-line-конференцій, лекцій, які проводяться студентами. Самостійна робота вимагає самоорганізації та творчого підходу до виконання завдань і включає три етапи: підготовчий (постановка завдання, визначення цілей та термінів його виконання); основний (пошук інформації, засвоєння, переробка, застосування, оформлення завдання); прикінцевий (представлення виконаного завдання на занятті), в результаті яких студенти представляють підготовлене завдання перед усією аудиторією як цілісний дискурс з обов'язковим дотриманням усіх правил мовностилістичного оформлення англомовного дидактичного дискурсу.

Серед самостійно-дослідницьких завдань, що склали основу третього етапу, рекомендуємо проектну роботу, проведення якої складається з двох етапів: теоретичного та практичного (творчого). Перший етап включає пошук інформації за певною темою у джерелах мережі Інтернет та подання її у вигляді повідомлень, презентацій або доповідей на аудиторних заняттях. На другому етапі студенти мають виконати творче завдання: розіграти дидактичну ситуацію, провести міні-конференцію або дискусію, використовуючи у своєму мовленні дискурсивні одиниці професійного педагогічного спілкування, дискурсивні маркери та дотримуючись правил мовностилістичного оформлення дидактичного дискурсу. Результати роботи представляються на аудиторних заняттях та обговорюються усіма студентами групи.

Особливе місце займає такий вид навчання, як відеопрезентація, що є різновидом методу проєктів. У неї рекомендуємо застосовувати ігрові-рольові форми, які моделюють професійну діяльність студента індивідуально чи в складі групи. Означений вид роботи складається з декількох етапів. На початковому етапі викладач представляє план презентації, на другому – студенти самостійно беруть інтерв'ю у викладачів англійської мови, носіїв мови, інших студентів групи. Ці виступи фіксуються на відеоплівці для подальшого презентування в аудиторії. Представлені відеоматеріали обговорюються студентами всіх груп на відкритому занятті. Студенти можуть або підтримати точку зору того, хто виступав, або спростувати її. Зазначимо, що такий вид роботи дає студентам можливість продемонструвати сформовані дискурсивні вміння англійською мовою, а також познайомитися з думками представників старшого покоління з певної теми та з баченням проблеми носіями англійської мовної культури.

Рекомендуємо таку роботу, як проведення on-line конференцій, що спонукає студентів до інтерактивної діяльності та дає позитивні результати щодо підготовки фахівців до професійної педагогічної діяльності. Проведення on-line конференцій складається з таких етапів: визначається тема конференції, її ведучий і терміни проведення; оголошується збір доповідей і публікується прес-реліз конференції в режимі on-line; проводиться обговорення доповідей; конференція завершується. Означений вид роботи є досить ефективним для формування АУДК, оскільки спілкування відбувається у реальному часі і йому притаманні всі особливості усного мовлення.

Не меншу значущість має такий вид навчання, як проведення лекцій студентами. Лекції записуються на відеодиск викладачами вищих навчальних закладів Англії за темами, які вивчалися у цьому семестрі у вітчизняних ВНЗ. Студенти прослуховують її, потім обговорюють. Після цього студенти одержують завдання самостійно розробити свою міні-лекцію на певну тему англійською мовою і представити її перед іншими студентами групи. Представлені лекції оцінюються викладачем та іншими студентами групи за певними критеріями, які допомагають виявити сформованість дискурсивної компетенції студентів.

Навчальні досягнення студентів при формуванні АУДК рекомендується оцінювати на аудиторних заняттях під час виконання письмових та усних завдань, для чого рекомендуємо розробити систему рейтингових балів з урахуванням критеріїв оцінювання навчального процесу в певному ВНЗ.

Оцінюючи рівень сформованості АУДК у студентів мовних спеціальностей рекомендується використовувати такі критерії, як-от: теоретико-термінологічний з показниками: обізнаність з термінологічною базою дискурсології; обізнаність з лінгвістичними та екстралінгвістичними компонентами дискурсу; обізнаність з національно-культурними особливостями англійської мовної дидактичної дискурсу; конструктивно-змістовий з показниками: вміння розпізнавати і вживати дискурсивні маркери в реальних комунікативних ситуаціях; вміння декодувати і реалізовувати комунікативні інтенції на рівні мовленевого акту в міні-дискурсах; вміння моделювати реальні комунікативні ситуації дидактичного типу дискурсу; професійно-комунікативний з показниками: вміння мовностилістичного оформлення дидактичного

тичного дискурсу; вміння застосовувати риторичні комунікативні стратегії у дидактичному дискурсі; вміння сприймати та відтворювати цілісні дидактичні дискурси з урахуванням комунікативного наміру і параметрів комунікативної ситуації.

Отже, можна зазначити, що теоретичне дослідження та практичні результати експериментального навчання підтвердили необхідність формування англomовної усної дискурсивної компетенції у студентів мовних спеціальностей в процесі їхньої підготовки у відповідному ВНЗ.

Література:

1. Бігич О.Б. Мультимедійне забезпечення лекцій як комплекс засобів активізації пізнавальної діяльності студентів / О.Б. Бігич // Іноземні мови. – 2006. – № 2. – С.18-21.
2. Борботько В.Г. Принципы формирования дискурса. От психолингвистики к лингвосинергетике / В.Г. Борботько. – М.: Книжный дом «Либроком», 2011. – 288 с.
3. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing / M. Canale, M. Swain // Applied Linguistics. – 1980. – №1. – P. 4-47.
4. Nunan D. Language Teaching Methodology / D. Nunan. – New York: Prentice-Hall. – 1991. – 264 p.

ПРОБЛЕМА ПОИСКА СМЫСЛА ЖИЗНИ В ЮНОШЕСКОМ ВОЗРАСТЕ

УДК: 152.26

Будиянский Н. Ф., Кастромицкая Е. В.

Потребность смысла жизни в том, чтобы осознавать свою жизнь не как серию случайных, разрозненных событий, а как цельный процесс, имеющий определенное направление, преемственность и смысл, - одна из важнейших потребностей личности.

Ключевые слова: юношеский возраст, смысл жизни, Я-концепция, саморегуляция, контроль.

Проблема сенсу життя в тому, щоб усвідомлювати своє життя не як серію випадкових, різноманітних подій, а як цілісний процес, який має певний напрямок, спадковість і сенс – одна з важливих потреб особистості.

Ключові слова: юнацький вік, сенс життя, Я-концепція, саморегуляція, контроль.

The sense of life is in realizing one's life as a comprehensive process that has a definite direction, continuity and meaning rather than a range of random events – it is one of the most relevant individual demands.

Key words: adolescence, life sense, I-Conception, selfregulation, control.